

YATAĞAN MÜRSEL VAKFIYESİ

M. ZEKİ ORAL

Müzeler Umum Müdürlüğü Arşiv Şefi

Coğrafi Mevki : Avrupa'yı Asya'ya bağlayan meşhur tarihî yoldan Ilgın'ın Kestel, Kındıras köyleri yanına gelince bir kol ayrılır. Bu kol Kestek Kalesine çıkar. Oradan Kızılören alanına aşardı. Eski Konya-İsparta yolunu burada kesip geçtikten sonra, Kızılören önünde eski bir mamure olan İlalmış'a, oradan Ağrus köyüne varır, Ağrus'tan yatağan köyüne çıkardı.

Konya ile Beyşehir arasındaki tabii arızaların en yükseği olan Melengürit dağının doğu sathı mâillerinden geçerek eski Konya, Fasıllar, Kubâdâbad, Antalya yoluna inerdi ki bugün bu kavuşak noktası civarında İnlice köyü vardır. Bu köy Konya'ya 42, Beyşehir'e 33 Km. mesafededir.

İşte Kestel'den İnlice'ye uzanan bu tamamlayıcı yol üzerinde Kızılören Kervansaray'ı, İlalmış tekkesi, Ağrus köyünde Doğanyörük¹, Yatağan köyünde Ahmet Mürsel zaviyeleri, nihayet Şeyh Hasan köyünde Şeyh Hasan Tekke ve Zaviyesi vardır. Bunlar da gösteriyor ki bu saha eski bir güzergâhtır.

Yatağan köyü adını hiç şüphe yok ki orada metfun ve Yatağan namı ile meşhur Ahmet Mürsel'in adından almıştır.

Yatağan Mürsel Türbesi :

Türbe köyün içinde ve cami yanındadır. 6×7, 10 M. ebadında dikdörtgen şeklinde bir temel üzerine kurulmuştur. Şark divarına açılmış bir kapısı ile küçük bir pençeresi vardır. Üstü toprak örtülüdür. Eski halini bilmiyoruz. Fakat, bugünkü durumu itibariyle mimarî bir özelliği yoktur. İçinde iki sırada 9 kabir vardır. Birinci sıranın

¹ Çeşmeneli Nahiyesinde Ağrus Kariyesi, Hasbey oğlu Doğan Yörük zaviyesi mesalihine ve tevliyeti erkek evlâdına 853 Ramazan ayı evasıtında vakfedilmiştir. Konya Vakıflar Müdürlüğü Vakfiye Kayıt Defteri Cilt: 1-3, Sahife: 186 Doğan-yörük tekkesi eski teşkilâta göre Ilgın'a bağlı imiş. Aynı defter SA: 187

başındaki Yatağan Mürsel'in kabridir. Türbenin binasında ve mezar taşlarında ele alınmışa değer kitabe yoktur.

Türbede Muhafaza edilen 0,69. boyundaki demir lobut, sapının uzunluğu 0,82 metre olan ağaçtan topuz, sapı 2, 11 M. demir kısmı 0,59 M. uzunluğunda olan kargısı kayda şâyandır.

Ahmet Mürsel'in efsanevi hayatı, vakıfların kuruluşu :

Şeyh Ahmet Mürsel'in içtimaî hüviyeti hakkında tekkeşinler şu menkıbeyi anlatıyorlar.

"Bu taraflarda bezcilik yapmakta olan Şeyh Mürsel Sultan Alâüd-dîn'in yaptırdığı bir kervansaray'ın inşaatına yardım etmediği için şikâyet edilmiştir. Sultan Alâüd-din işine yardım etmeyen bu adamı tevbih için Konya'ya çağırılmıştı. Ahmet Mürsel belki Sultana kefen olur diyerek bir miktar bez alıp yola çıktı. Konya'ya gelince hükümdarın huzuruna getirdiler. Hükümdar:

— Sizden şikâyet edilmektedir. Ne dersiniz?.

— Şikâyetçilerin sözleri doğru değildir. Bu bendenize itimat buyrunuz. Cevabından sonra "Sultanımızın hazinelerine lâyık olmadığımı bildiğim halde bir miktar bez getirdim. Kabulünü arzeylerim dedi. Sultanın adamları Şeyh Mürsel'in getirdiği bezleri aldılar. Ve Sultan'm emri ile başka bezler de ilâve ederek Şeyh Mürsel'e geri verdiler. Şeyh Mürsel kendisine ait bezleri dışına, diğerlerini içine sarmak suretiyle bir paket yaptı. Heybesine koydu. Çarşıya çıktı. Bezleri ilk rast geldiği furuna attı. Şeyh Mürsel'i takip eden Sultanın adamları bezlerin furuna atıldıklarını görünce kurtarmak için koştu- lar. Bir de ne görsünler, hükümdarın verdiği bezler yanmış, Şeyh Mürsel'in getirdikleri yanmamış, olduğu gibi kalmıştır. Meseleden haberdar edilen Sultan, Şeyhi tekrar huzuruna kabul ederek fırında yanmayan bezlerin kendisine kefen yapılmasını vasiyet etmekle beraber, Ahmet Mürsel'e:

— Dile benden ne dilersen! dedi.

— Sağlığınızı dilerim Sultanım!

Hükümdarın ısrarı üzerine köy civarındaki Söbüçimen, Kavak mezarlarının zaviyesine vakfedilmesini rica etti. Bu ricanın kabul edilmesi üzerine konumuza esas olan vakfiye yazıldı.

Vakfiyenin aslını göremedim. Bir sureti Konya Vakıflar Müdürlüğünün vakfiye kayıt defteri (Def. IV. Sahife: 136) nde, diğer sureti de köyde tekkeşinler elindedir. Her ikisini de gördükten ve yekdiğeri ile karşılaştırdıktan sonra meydana gelen vakfiye metni şudur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الملك الوهاب الرحيم التواب الذي مفتوح الابواب مسبب الاسباب وخلق الخلايق بقدرته من التراب وارسل اليهم الانبياء المبشرين بالثواب ومنذرين بالعقاب وخصوصاً^I من بينهم محمد صلى الله تعالى عليه وسلم وانزل عليه الكتاب الفارق بين الخير والشر والخطاء والصواب «يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ»¹ واشهد ان محمد^{II} عبده ورسوله نعم العبد انه اواب صلى الله عليه وآله واصحابه صلاة دائمة الى يوم الحشر والحساب اما بعد فان الدنيا وبلاد^{III} وزوال ودار مخنة ووبال ودار مشقة وضلال ودار الاخرة دار سرور وقرار مالكم لاتستغفرون « . . . فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ فَأَصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا * وَإِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا وَزَيْهٌ قَرِيبًا »¹ وكم من امير يومئذ فقير وكم من فقير يومئذ امير كما قال الله تعالى « مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ »³ وقال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم المرء في ظل صدقته في يوم القيمة وعلى هذا الطريق وقف وتصدق سلطان السلاطين سلطان محمد بن علاء الدين بك بن خليل بك ابن نوره صوفى نور الله مضجعهم جملة المزرعتين المدعوتين بصوفى چمن وقواق المستعنين عن التحديد لاشهادها في مكانها^{IV} من مزارع سليمان شهري على مصالح الزاوية في جبل ملنكوروت^V الشيرة بزاوية يتوغن مرسل وهو من اكل^{VI} الشيوخ من شيوخ سلطان ددكى ثم لاولاده واولاد اولاده قرناً بعد قرن وبطناً بعد بطن على هو المنوال وان انقرضوا يكون وقفاً على الفقراء والمساكين ويصرف غلاتها الى عمارة الزاوية المذكوره اولاً ان احتج والا بالاشتراك الى الفقراء والقربا ولا يجمع الدنيا ويتمولوا بل يؤثرون على انفسهم ولو كان بهم خصاصة ومن يوق شح نفسه « منسب بسنة رسوالله واصحابه المهادين المهتدين رجاء ان يتحقق

Vakfiyenin mealen tercümesi:

Övmek ve övünmek tövbeleri kabul edici, esirgeyici, bağışlayıcı, pâdişahlar pâdişahı ulu Tanrıya yaraşır. O kapılar açıcı sebepler yaratıcıdır. Kudreti ile mahlûkatı topraktan yaratmıştır. O peygamberler göndererek sevap ile müjdelemiş, ikap ile korkutmuştur. Bilhassa peygamberimiz Muhammet Mustafa'ya hata ile sevap ve hayır ile şer beynini ayıran kitap göndermiştir. Allah (dilediğini kitabı mübininden siler. Mahveder. Ve dilediğini ispat eder, bırakır. Kitaplar anası, üm-mül Kitap onun yanındadır.)

Hazreti Muhammet hakkın kulu ve resulü olduğuna inanırım. Dualar kıyamete kadar onun, evlâtlarının ve eshabının üzerinde olsun. Bundan sonra bilinmelidir ki şüphesiz dünya belâ ve zevâl, günah ve sıkıntı, zorluk ve kötülükler evidir. Ahret ise sürûr, karar sevinç yeridir. (Mallarına istiğfar etmezler. Halbuki melekler ve ruhlar, ona miktarı ellibin sene olan bir günde uruç ederler. Güzel sabrile sabret. Kâfîrler kıyameti uzak görürler. Biz yakın görürüz) o gün Beyden fakir, fakirden Bey olur. Haktaâlâ "sizin yanınızdakiler biter tükenir. Allah yanında olanlar ise bâkîdir" buyurmuştur. Hazreti Muhammedin "İnsan kıyamet gününde sadakasının gölgesi altındadır" şeklinde emir ve işaretidir. İşte bu esas üzerine Sultanlar Sultani Nüresofu oğlu Halil Bey oğlu, Alâüd-din Bey oğlu, Sultan Mehmet (Tanrı mezarlarını nurlandırın) Söbüçimen¹ ve kavak adları ile söylenen iki mezranın tamamını ki bunları, şöhretleri dolayısıyla hudutlandırmıya ve şahitlendirmeye hacet yoktur. Bunlar Süleyman şehri mezraalarındandırlar. Melengörit² dağında Yatağan Mürsel

¹ Söbüçimen mezreası Yatağan köyünün batı güneyinde 15 dakika mesafedeki arazidir. Burada köy halkından muhtelif kimselerin tarlaları vardır. Kavak mezreası da köyün tam doğusunda ve 2,5 Km. uzağında 50 dönüm miktarında bir yerdir. Burada Köy halkının tarlaları ve sulak olduğu için bahçeleri vardır. Beyşehirin Göçü Kazasına tabi Yatağan köyündeki zaviye evkafının arazisi ve evleri müfredat üzerine yazılıdır. Konya Vakıflar Md. Vakfiye Kayıt Def. Cilt: 11, Sahife: 383, 388 Tapu Kadastro Umum Müdürlüğü arşivinde 564. cü defterde ve 881 tarihli Fatih zamanı yazımına göre Yatağan Mürsel zaviyesi vakfından olan Söbüçimen ve kavak mezreasının senevi hasılatı 497 akçedir.

² Bu gün Melengürün, Melengürüh denilen bu dağ Beyşehir ile Konya arasındaki en yüksek dağdır. Kızılören'in güney batısında ve 20 km. uzağındadır. Tepesinde Evliyaların çile çıkardıkları üstü kubbeli, beş oda ile etrafı duvarla çevrilmiş, bir tane mihrabı bulunan cami yeri vardır.

zaviyesinin mesalihine vakfedilmişlerdir. Yatağan Mürsel, Sultan Dediği'nin yetişkin şeyhlerinden bir şeyhtir.

Kendisi öldükten sonra bu arazi batundan batına ve nesilden nesile o minvâl üzere evlâtlarına vakfolunmuştur. Evlâtlarından kimse kalmazsa fakara ve miskinlere kalacaktır. Vakfın hasılatı evvelâ zaviyenin tamirine sarfedilecek, ihtiyaçları olursa yakınları ile fakara iştirak etmek üzere hisse alacaklardır. Dünya malı cem etmezler. Zengin olmazlar. Belki "onları kendi nefislerine tercih ederler. Nefislerini haset ve cimrilikten vikaye edenler felâh bulurlar." Akibetlerinin salihinden geçmişlerine kavuşmak suretiyle tahakkuk etmesini, reca ederek Allah'ın Resulü'nün ve hidayete erişmiş bulunan eshabının sünnetine göre bu vakıf yapılmıştır. Ulu Tanrı Kuran-ı Keriminde "kendileri iman etmiş, evlâtları da imanda kendilerine uymuş olan kimseleri, cennette evlâtlarına kavuşturur" buyurmuştur. Bu vakıf şartları doğrudur. Din esaslarına uygundur. Ebedîdir. Satılmaz. Rehin edilemez. Varislerin hayırlısı olan Allahü taâlâ, arza vâris oluncuya kadar kimseye miras kalamaz. "Vasiyeti işittikten sonra tebdil eden günahkâr olur. Bunun günahı tebdil edenedir. Allah işitici ve bilicidir."

Her kim bu vakfiyenin bozulmasına ve değişmesine kastederse, insanların, meleklerin ve Allah'ın lâneti üzerlerine olsun. Allah farz ve nâfile "ibadetlerini" kabul etmesin. Zenginlikleri, fakaralığa dönsün. Gözleri kör, kulakları sağır olsun. Haktaâlâ "Mücrimler, ikrah görselerde hak, doğru, doğrulanmak; batıl, yalanlanmak, iptal olunmak içindir" buyurmuştur. Vâkıfın eciri Allah'ın üzerinedir. Zira Tanrımızın "Mal ve evlâdın faydası olmadığı günde ancak kalbi selîm ile gelenler istifade edebilir" meâlinde emirleri vardır. Allah ihsan edenlerin mükâfatını zayi etmez. Yukarıdaki esaslar Hicret yılının 810 senesi Recep ayının gurrasında yazıldı. İkrar verildi. Şahitler dinlendi. Hükme bağlanıp tescil olundu."

Tarih:

Vakfiyede adı geçen tarihî simalar şunlardır:

- I) Karamanoğlu, Alâüd-din oğlu Mehmet Bey,
- II) Şeyh Sultan Dediği
- III) Şeyh Ahmet Mürsel-Yatağan

I. Karaman oğlu II. ci Mehmed'in siyasî hayatı ve eserleri Osmanlı tarihlerinde, Şikâri'de ve Karamanoğulları hakkında yapılmış

tetkiklerde¹ uzun uzadıya incelenmiştir. Burada bunları tekrarlamaya lüzum görmedim. Yalnız son senelerde bulunmuş şu iki yeni malûmatı kaydetmekle iktifa ediyorum. Mehmet Bey'in Antalya muhasarasında şehit düştüğünü biliyoruz. Fakat ölüm tarihinin ayı ve günü bilinmiyordu. İstanbul Ayasofya kitaplığında bulunan 945 sayılı kitabın baş tarafındaki kayda göre bu tarihin 28 Safer 826. H. olduğu meydana çıktı².

Mehmet Bey'in Timurlenk adına para bastırması olduğunu, bunlardan Eğridir'de kesilmiş olan paranın ele geçtiğini de biliyorduk³.

Son günlerde bu paralardan Larende, Konya, Niğde'de basılmış olanlar da bulundu⁴.

Sultan Dediği:

II. İlgın'ın Mahmut Hisar köyünde Dediği Sultan Türbe ve zaviyesi ile, tekkeşinleri elinde Dediği Sultan menâkıbi vardır. Hususi kütüphanem için istinsah ettiğim bu menakibe göre Sultan Dediği, Türkistan'dan Ahmet Yesevî neslindedir. Hacı Bektaş Velinin amcası oğullarındandır. Türkistan'dan Anadolu'ya gelen Turgutoğlu aşireti ile yola çıkmış aşiret Anadoluya gelirken, Dediği Sultan Hicaza gitmiş, dönüşünde Beyşehrin Melengürit dağında ibadet ve riyazetle meşgul olmuş, Turgutoğulları ile tekrar görüşmüş, bir çok kerametler göstermiş, nihayet Mahmut Hisar köyünde vefat ederek, orada defnedilmiştir. Bu zaviyeye Karamanoğlu Mehmet Bey vakıflar yapmış, Recep 810 tarihli vakfiyeyi yazdırmıştır. Turgutoğlu Pîr Hüseyin Bey de vakıflar tahsis ederek 7 recep 824 Hicri tarihli vakfiyesini tanzim ettirmiştir⁵.

Bunlarla beraber, Karaman ümerasından Sinanüddin Yusuf ağanın da 865 tarihli vakıfları vardır⁶.

¹ 1 - A, Karaman Oğulları hakkında Asar-ı mahkûke Halil Ethem. Tarihi Osmanî Encümeni Mecmuası. Sene II. Sa. 698 ve devamı. B, Anadolu beylikleri tarihine ait notlar. Fuad Köprülü, Türkiyat Mecmuası Cilt: 2, Sahife 14-32. C, Anadolu beylikleri, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Ç, Karamanoğlu Ali Bey vakfiyesi. İsmail Hakkı Uzunçarşılı. Vakıflar Dergisi. Cilt II, Sa. 45-82, D, Karaman Oğulları ve kitabeleri hakkında yazılarım. Niğde Akpınar Dergisi.

² Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, Sayı Sa. Süheyl Ünver.

³ Meskûkât-ı İslâmiye Kataloğu, kısım 4 Ahmet Tevhit. Sa. 363.

⁴ Türk Yurdu Sayı IV. 237 Sa.

⁵ Turgut Oğulları ve Eserleri, adlı eserimde bu vakfiyenin özeti vardır. Ayrıca bakınız. Türk Tarih Kurumu IV. cü Kurultay zaıbtları. Sa. 148.

⁶ Konya Vakıflar Müdürlüğü Vakfiye Kayıt Defteri. Cilt: IV-VI. Sa. 282.

Bunlar gösteriyor ki, Dediği Sultan zamanının mütefekkir ve mutasavvıflarından, hükümdar ve ümeranın dikkatini çekmiş bir zattır. Tekkeşinler elindeki eski kayıtlardan tarikat âdâbına, pîrlerine ve Dediği Sultan evlâdına ait bilgiler ve şecereler vardır. Bu şecerelerde adı “Şeyh Halit Dediği” olarak geçer.

Sultan Dediğiler :

Hal tercümesi yukarıda kısaca yazılan ve Mahmut Hisar köyünde medfun bulunan Sultan Dediği'den başka iki Dediği daha vardır:

1—Eğridir'in Yazla mevkiinde Dediği Sultan Türbesinin avlu kapısı üzerinde iken yerinden alınmış ve okula konulmuş olan bir kitabe vardır. Bu kitabe Hamit oğullarından Hüsameddin İlyas Bey'in zamanında ve 759. H. yılında yazılmıştır. Kitabede hayır sahibi adı olarak (Musa Dediği oğlu İsa) yazılıdır. Vakfiyedeki Ilgın köylerinden Mahmut Hisar kaydına rağmen, yukarıda yazılı Mehmet Bey ve Pir Hüseyin Beylerin 810 ve 824. H. tarihli vakfiyeleri bu Eğridir'deki Dediği'ye ait zannedilmiştir ¹.

2—Doğan Hisar yanındaki tekke köyünde medfun olan Dediği Sultanın da vakıfları varmış, Fatih ve Bayazıt zamanlarına ait yazımlarda zaviyenin Dediği Sultan tarafından yapıldığı ve evlâtlarının tasarrufunda olduğu yazılı imiş ².

Bu türbe ve zaviye için eshabı hayırdan Hacı Murat bir değirmen ile, Kızılca mezrasını vakfetmiştir ³.

Bütün kayıtları Mahmut Hisardakilerden sonra olan bu tekke köyündeki Dediği Sultan'ın kim olduğu henüz bilinemiyorsa da Mahmut Hisar'da medfun olan Sultan Dediği ve evlâdının bu tekke köyünde de bir zaviye tesis etmiş olması ihtimali vardır. Çünkü her iki zaviyeye ait eski kayıtlarda yekdiğerinin aynı olan isimler geçmektedir.

3—Şeyh Ahmet Mürsel

Menkıbevî hayatından yukarıda bir parça bahsettiğimiz Şeyh Ahmet Mürsel'in Sultan Dediği'nin yetiştirdiği şeyhlerden olduğunu

¹ Kitabeler II, İsmail Hakkı Uzunçarşılı Sa. 232.

² Akşehir tarihi Turistik klavuz. Sa. 595.

³ Konya Vakıflar Md. gü Vakfiye Kayıt defteri. Cilt IV. Sa. 145.

vakfiyesinden öğreniyoruz. Yatağan Mürsel'in oğlu Toruncan Çelebi'nin Konya merkezinde bir zaviye tesis ederek gelip giden fakara ve misafirleri doyurduğu, Karamanoğlu İbrahim Bey'in'de bunlara iltifat ederek öşür ve diğer vergilerden affeylediği, Toruncan'ın Sarı Çelebi adında bir oğlu olduğu arşiv kayıtlarından anlaşılmaktadır⁴. Vakfiyenin altında Mürsel oğlu Ahmet adında bir şahit vardır ki bunun da vâkîfin oğlu olmak ihtimali vardır.

Sözün kısası Şeyh Ahmet Mürsel, Sultan Dediği'nin tarikat âdap ve esaslarını ikmal ve onun hallerini iktisab ettikten sonra Yatağan köyündeki zaviyesini açmış, gelen gidenleri yedirmiş, içirmiş, zikir ve ibadetle ömrünü geçirmiş, hemcinslerine hizmet eylemiş hayır-sever bir insan, mütteki bir müslümandı.

⁴ Akşehir tarihi turistik kılavuz sa. 597.

